

Catalunya Artística

ANY II.—BARCELONA, 5 DESEMBRE 1901.

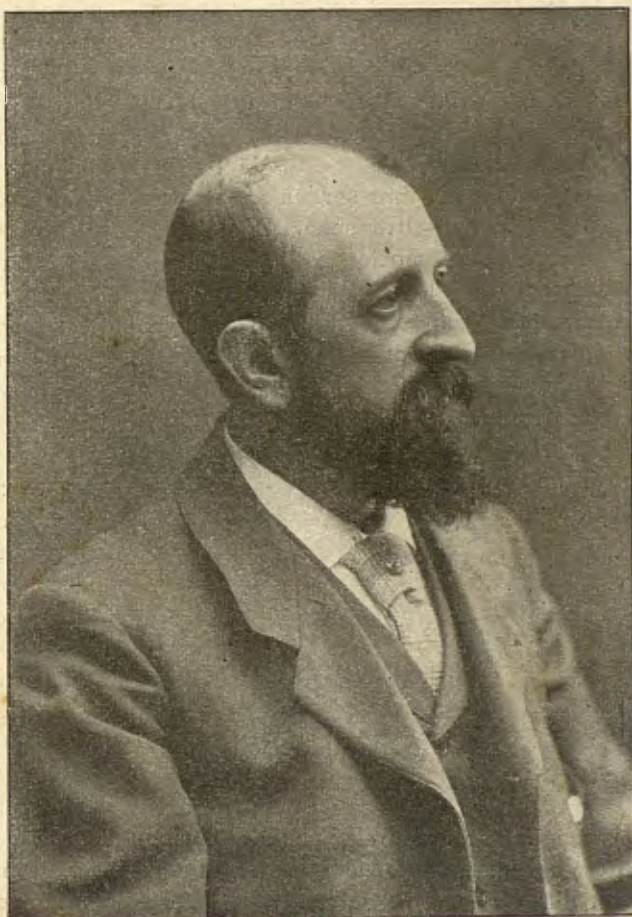
GENT NOTABLE DE CATALUNYA

78

Núm. 78.

15 céntims.

FRANCESCH MATHEU, MESTRE EN GAY SABER.

Gent notable de Catalunya

FRANCESCH MATHEU

Es en Francesch Matheu un dels nostres primers poetas. Es el poeta que canta'l dolor ab un agre-dols que penetra al cor y entendreix, es el poeta que canta la Patria ab estrofas valentas que comunican un potent entussiasme.

En «La Copa», que porta com á sub-títol «Brindis y Cançons», en Francesch Matheu canta ple de vida la Patria y l'Amor, y canta la Patria d'una manera nova encara avuy, d'una manera molt humana, molt palpitant.

Ben diferent el trobém en «Lo Reliquiari». En aquesta obra el poeta plora sincerament. Es l'obra arrencada del cor y transportada al paper ab una forma amorosament cuydada, com pera donar un vestit inmillorable á la *reliquia*... «Lo Reliquiari», ficseúvos tan sols en el títol, medítelo una mica y aviat sentiréu com un vel de poesia se us extén per l'esperit. Allí tot son reliquias, allí tot es sagrat.

Entre sos versos hi vibra sordament un drama passional, pera nosaltres sols visible, de tant en tant, cuan el poeta emocionat, lluny del món, ha donat forma á sas llàgrimas valentas.

Darrerament en Francesch Matheu ha publicat un tomo de poesias, ahont hi figuran, á més de «Lo Reliquiari», dúas colleccions de poesias: «La meva garba» y «Tardania».

Sens dubte, alguna d'aquestas composicions escrites últimament, no dubtarém en calificarlas com las més maduras.

Parlarém del debat catalanista á'n el Congrés; però creguin que no val gayre la pena.

Llevat d'una afirmació del *ex-pollo* d'Antequera, tot lo altre ha sigut repetició de la tonada de sempre. Lo *del home de la barra*, si que

té importancia, perque ve á desfer un mal entés. Fins avuy, cuan ens deyan separatistas, no sabíam qué pensarne, duptant de si'n seríam sense donárnosen compte: però ara en Romero ens ha demostrat que ho som y no podém negarho. Som separatistas, perque volém separarnos de la Espanya farsant y embustera, qu'ell y'ls politichs barruts com ell, representan: perque no volém seguir la rutina y vergonyós ensoyament en que voldrian mantenirnos, per la seva conveniencia: perque desitjém móurens ab llibertat y desenrotllarnos sense las trabas que'ns imposa'l centralisme: perque no volém que la colla de galifardeus que'ns desgoverna, segueixi malmenant nostres interessos... En una paraula: som separatistas, perque volém separar nostre cor, nostre cervell y nostra butxaca, d'aquesta sangonera centralista que'ns xucla la sanch, embordeix els nostres sentiments y voldria ofegar las nostras ideas, per imposarnos la seva disbauxa, desvergonyiment y ganduleria, las sevas costums de patró y la seva migrada ciencia oficial.

Te molta rahó l'ex... de tots els colors politichs. Si aixó es separatisme, com ell va declararho al titllar de separatistas las afirmacions del doctor Robert, nosaltres ho som y no podém negarho. Y miris lo qu'es el no enténdres de las cosas! Si fins avuy, cuan sentíam qu'algun tractava de tals, ens sortian els colors á la cara, d'avuy en endevant, ne tindrem una verdadera alegria, com si fessin de nosaltres el més gran elogi: el de dirnos, qu'en comptes de caminar endarrera com els cranchs y'ls politichs á la castellana, volém mirar endevant, per la via del progrés, ab dalé pera caminar forsa... cuan ens deixin.

Donchs tornanthi, llevat de l'anterior afirmació d'en Romero y del discurs-planxa del senyor Elias de Molins,—á qui de tot cor recomano qu'en comptes de dedicarse á discursayre, planti botiga de flors de paper retallat y fullaraca artificial, malaguanyada per esmersarla sense beneficis, en discursos que ningú ha d'agrahirli,—llevat d'aixó repeteixo, tot lo demás que s'ha dit, no té solta ni volta.

Si no n'estigués, ab aquesta discussió m'acabaria de convence d'alló qu'ha dit algú, Spencer, si mal no recordo, fent la critica del sistema parlamentari: «de que la representació d'un » pahis, que sembla deuria haver d'ésser lo » més florit de la inteligencia nacional, está

» molt per sota del nivell mitj d'aquesta.» En altres pahissos, aixó es cert tinguent en compte tan sols la massa dels diputats y descontant els caps de brot que sobressurten: aquí es la veritat pura, contanhi las eminencias y tot.

Se n'han dit de vulgaritats y bestiesas, tractant de la cuestió catalana y las nostres reivindicacions! Y encara fossin novas! Però no, sempre las mateixas. El separatisme per davant y la *intangibilidad* de la patria per darrera, han fet el gasto de tots els discursos, com de costum. En resúm: paraulas, paraulas, paraulas y sempre paraulas.

Els diputats espanyols cuan s'han aprés una tonada, no saben sortir-se'n. Semblan talment aquella vella punsonya del cuento, que no deixava de cridar, «pollós, pollós», mal que'l seu home la baldés á garrotadas. Ells no's poden estar de retreure la *intangibilidad* de la patria, ab tot y que no fa gayre varen afanár-nosen vora de la meytat d'ella.

Bona *intangibilidad* á fe de Deu! Si no arriba á ser intangible, no'ns en deixan ni un bocí per mostra. Però ells no hi paran esment ab aixó: com els pianos de manubri, que no més poden tocar lo que marcan las púas del rotlleu, segueixen indiferents ab la cansó de sempre, proclamant la *intangibilidad* de la patria, com si tal cosa. Que vagin proclamant-la: aviat, si no s'esmenan, en será ben bé d'intangible, d'impalpable y d'invisible, porque'ls de fora casa, haurán anat apoderantsen trosset á trosset, fins á ferla desaparèixe del tot.

Encara que á'n els nostres garlayres, tant com els en hi quedi un bocí pera poder jugar á fer discursos y altres jochs menos ignocents de mans y d'urpa, se'ls hi endonarà pla bé de tot. Ells, al parlar de la Patria, volen dir els amichs y la familia, visquent á costa del pahis. Heus aquí la patria que'ls interessa y quina *intangibilidad* defensarian rabiosos á mossegadas, com gos á qui's vol pendre l'os que rosega.

Ben clar ho ha deixat véurer un dels de la colla, al declarar que l'actual mohiment catalanista, li recordava'l comensament de la cuestió cubana; afegint á continuació, que no s'havia de concedir á Catalunya res de lo que pretén y vol. Aixó es lo mateix que dir:—Ja ho veyém que lo que demanéu está posat á la rahó y fóra pe'l bé de tots porque portaria la pau y el benestar; però com que si us ho concedíssim, se'ns acabaria la moma, més ens estimém anar tirant

ara com ara de cualsevol manera, encara que més tart tinga de venir un daltabaix.

Lo natural seria, qu'ab la experiencia de las vergonyas passadas y davant d'una corrent nova y poderosa d'opinió, pensessim:—Si fins avuy hem anat malament, probém ab aquesta organisió nova que's presenta, d'esmenar els erros passats y refernos de las nostras feridas.— Però ells, no senyor: volen tornar á passar pe'l mateix camí ahont varen ensopegar y caure, á riscos d'esberlarse'l cap, de bo de bo, aquesta vegada, malgrat las ánimas piadosas que'ls hi senyalan el camí pla y dreturer, que'ls duria á la salvació. ¿No es boig qui tal fa?

Y lo pitjor es que no podém cridarlos:— ¿Voléu estimbarvos? Anéu donchs: tal dia farà un any.—No: tots hem de rodolar pe'l cingle, mal que no'n tinguém ganas, y encara'ns tractan de ximplés y malvats, porque volém retènrlos.

Lo més bonich del cas es qu'ab tota la gresca que s'ha mogut al Congrès, el govern no ha badat la boca. Encara que ben mirat, ¿per qué havia de molestar-se, si la seva feyna de defensar las bessas, l'han feta las oposicions, tant ó millor, de lo qu'ell mateix hauria pogut ferho? ¿Qué havia de dir, si fins el senyor Lerroix, aquest apóstol que li ha sortit á n'el poble, ha pres pe'l seu compte la defensa de la menjadora governamental, contra'ls atachs del catalanisme?

Es molt divertit aquest senyor Lerroix. En el mateix discurs que llensava llamps y trons contra'l catalanisme, deya, al acabament, — després de cantar la patria trista y afligida, necessitant el carinyo dels seus fills,—deya, qu'ell, volia la «*patria universal que sentia y entenia á la manera de Tolstoï y Kropotkine*»: es á dir, á la manera anarquista, sense lleys, ni trabas que puguin oposarse á la llibertat individual verdadera, integral y absoluta.

De manera qu'aquest senyor, enemich, per forsa, si no mentan las sevas paraulas, del Estat en todas las sevas formas per amples que siguin, per considerarho oposat al lliure desenrotlló del individuo, defensa, de fet, aquest mateix Estat, en lo que té de més absorbent, contra'ls que volém arrebatarli part de las funcions qu'agabella, part de la seva soberania omnipotent, per tornarlas á las regions y afluixar una mica els lligams que las garrotan en profit del centro odiós, que té'ls caps de corda.

Sembla estrany que'l senyor Lerroux, no s'hagi adonat de la contradicció qu'hi há, entre'ls seus actes y las sevas paraulas; sembla mentida que no vegi, que una de las maneres d'arribar á n'aquesta llibertat absoluta del individu, que sembla vol assolir, es fent cada vegada més amples las llibertats de las agrupacions ó colectivitats, arrencantlas de las urpas del Estat centralisador, quin poder aniria mimant, á la vegada que serian més petites las sevas facultats. Si combat avuy á'n els que volen l'autonomia de la regió, ¿cóm vol arribar may á la del municipi y per ultim á la individual, terme y fi de tota tendencia llibertaria?

Lo qu'hi há en aixó, es que tant el senyor Lerroux y demés republicans que combaten el catalanisme, com els monárquichs que no'n volen sentir á parlar, no'l maleheixen y combaten per principis, ni conviccions, no. Els uns, veuhen compromesa la menjadora; els altres, l'acta de diputat. Tots defensen la seva conveniencia personal y res més.

Parlan de Patria, de República, de Llibertat... Paraulas! En el fondo, no més miran de que aquesta corrent no creixi, perque no perdi el negoci ó l'acta. Heus aquí perque aquets que diuhen volen llibertat el poble, combaten el catalanisme qu'es una forma de llibertat y fan el joch dels menjayres de Madrit, que riuhen per sota'l nas y'ls hi saben bon grát de la seva ajuda.

La farsa es massa barruera, perque no'ns adonguém dels fils que fan ballar als personatjes. Pe'ls uns, es l'angunia de no poguer seguir fent mans y mànigas dels nostres interessos, com fins ara; pe'ls altres, la por de perdre l'acta que'ns venen á pidolar, per darse llustre á Madrit... ó per lo que sigui.

Una senzilla cuestió d'orgull ó de sigrons: aquest es tot el secret de la guerra que's fa al catalanisme... y el de tota la politica.

¿Cuán arribará l'hora d'escombrar tanta porqueria?

JOSEPH PIULA.

Nota de tardor.

D'entre unas flors malaltas del jardí
hem vist que s'enlayrava un papelló,
que ha fugit al senti
la esgarrifansa freda de tardó.

—Miral—ella m'ha dit.—Potser demá
ja mort se'n anirà en brassos del vent.
¡Qui sap hont lo durá!...—
y al dirho li vagava el pensament.

—Si'l poguessis fer viure en el teu pit
mentres el trist hivern anés passant...!—
á la estimada he dit
pensant en el calor del pit ayman.

Pró'l papelló potsé ha sentit ma veu
y ha anat cayent com una bolva d'or.
Y ella, sa má de neu
ha obert en un impuls de dols amor.

Jo, allavoras, gelós del sentiment
ab deliri á l'aymada he abrassat,
y el papelló, al moment,
d'aprop nostre ha fugit, desenganyat.

Sentint el foch de mon amor vibrant
he besat son front pur, tan blanch y llis...
mentres el papelló's nava enlayrant
demanant esperansa á'n el cel gris.

R. SURIÑACH SENTIÉS.

(Il·lustració de Modest Urgell.)

PLANAS MODERNAS

ESTUDI, PER RAMÓN CASAS.

Afaný (1)

Cuan remous tos gegants brassos,
cóm m'enamoras, Mcstral,
fent cruixi en sos pern's la terra,
esbufegant per l'espai!

Per dessobre les montanyes
hont los núvols no han pujat,
com un riu que surt de marc
te llensas sens aturall.

Y rodolas y t'estimbas
y't redressas cargolat
escabellant las montanyes,
escrostonant los rocams;

xapas pinars y rouredes,
traus les feres de llur cau,
y á las águiles atupas
y'ls esmicolas l'alam;

la mar, com si fos ta aymía,
t'obra'l pit cuan t'hi rebats;
y en ta volada't seguixen
y mudan patria'ls sorrals.

Mes ay! que't val eixa forsa
prepotent, rey de l'espai,
si en tes ales invisibles
no pots mon cos aixecar?

Si mentres penyals y roures
te'n emportas esglayats,
mon cos mesquí que't desitja
dessobre terra roman!

Oh cuantes, cuantes vegades
febrosench t'he somniat,
esbargidor de tempestes,
correguent sota un cel blaul

T'he somniat abessantme,
besant mon front inflammat,
emportantem sobre'ls núvols
y encara més alt, més alt...

Ben abressats, com dos nuvis,
ab tú he corregut l'espai,

empaytant las nuvolades,
capgirant lo curs dels llamps.

Com un desitx foll, corriam
per un espai sempre clar,
y á cada cop de tes ales
veya'l mon més allá baix.

Semblava qu'enllá's fonia,
ja era un punt, ja era un borrali;
y alsava'ls ulls, y al dessobre
veya'l cel llampeguejant.

Ardits á escalar la gloria
avansavam sens parar
per grahonadas d'estrelles
y mons en flor tot just nats;

y sorpreníam conversas
d'estels jóvens delirants,
y de las llums abressades
lo voluptuós sospirar.

L'embriaga claror dels astres
se m'infiltrava en la sanch,
los mons novells esclatavan
dantme besos á ruixats;

y sens parar la volada
seguíam endalt, endalt;
ja sentia olor de gloria
ja assolía etern descans,

ja'ls besos dels mons paravan
al bes de l'eternitat,
ja la llum de las estrelles
era un incendi eternal...

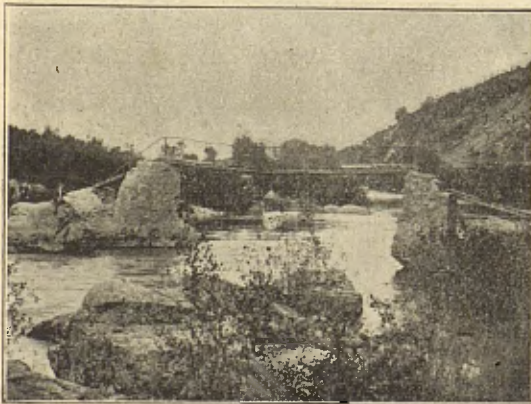
cuan tornant de mon deliri,
tornava á trobarme esclau,
dessobre'l fanch de la terra
sense cadenes lligat,

mentres sentía per l'ayre
ta veu de tró rebramant
y arrossegant las tempestes
per dessobre de mon cap...!

(1) Del llibre *La meua garba*.

FRANCESCH MATHEU.

RECORTS DE CATALUNYA

VORAS DEL TER, PROP DE GIRONA.

(Fot. de Solá.)

S. ESTEVE DE GRANOLLERS — SORTIDA DE MISSA.

(Fot. de Argila Camarasa.)

Lleuger repàs de Literatura y Arts portuguesas contemporàneas

PRELIMINARS

L'aislament en que viu el poble portugués, ja literaria, ja comercial, ja industrialment, reconeix causes que estudiadas ab profunditat, portan un fi semblant á las relacions que mantenen els catalans vers als pobles de Castella.

Diuen que'ls odís de rassa fomentats per passadas malifetas, son més fermes en aquells á qui la Naturalesa té allunyats per estacadas formidables (com els Pirineus, els Alps, els Balkans, el Cáucaso, etc.), que no entre'ls que han viscut agermanats sigles y sigles. Diuen que'l tracte frequent d'homes ab homes que s'aplegan y potser fins s'anomenan fills d'una mare, fundeix un sol amor. Diuen que lo que Natura uneix y junta, may l'home no ho destriá. Diuen que'l castellá es el centro del cercle á quin voltant hi rodan els pobles que, ja vensuts, ja usurpats, formavan, en temps llunyá, la corona resplandenta del Imperi, allavors anomenat de Las Espanyas. Diuen que'ls pobles grans may moren. Diuen que sa vida es la vida del món. Diuen... no ho sé: sols sé que ho diuen.

Qui giri una mirada *castellana* á Portugal, veura aquest regne ab despreci, veurá un poble inflat, sense emulació ni impuls, despullat de tota idea redemptora: qui se'l miri ab mirada *catalana*, hi veurá quelcóm més útil, hi veurá entremitj las tenebras del retrocés, verdaders génis que estudiats ó compresos, formarian una plana brillant en el llibre general de la Literatura y Arts del món.

Catalunya sols el coneix geogràficament, res ne sab de sos homes de lletras, de sos excelents pintors, de sos sabis estadistas, en una paraula; en fi, de tot lo que sobressurt d'entre la petita esmagadora d'un Estat regit per péssims poli-

tichs. Y si fins avuy no hem sabut á que atennos respecte del regne lusitá, ha sigut per por de toparse nostra mirada avensadora, ab la burleta ganyota d'aquells que volen ridiculisar nostra terra, sols perque se'ls repta y moralisa.

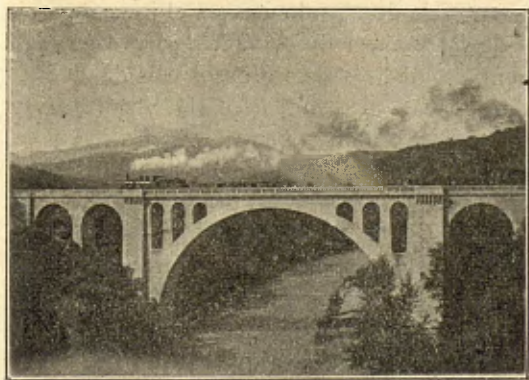
Me recordo molt bé que un dia, regirant ilustracions á casa d'un meu amich de Lisboa, vaig toparme ab els noms eminents d'en Victor Balaguer, Mossén Jacinto Verdaguer, y si no recordo malament, ab el de l'Arthur Masriera y tot. Me feu extranyesa'l fet, tanta, que l'he considerat, tal vegada, l'únich en veure aplegadas las parlas portuguesa y catalana, no per lo extraordinari: per lo que'm sorprengué. Se tractava d'una Revista conmemorativa al darrer centenari de la mort del immortal autor de *Os Lusíadas*, del gran Camões, y en ella, per entre els trossos escullits dels eminents literats portuguesos, s'hi veyan campejar las sentidas y valentas poesías dels versayres catalans. D'allavoras ensá, porto el propósit de donar á conéixer entre nosaltres, tot lo que de més notable tenen en obras y en homes, las Arts y Literatura lusitanas, y entre ells, tot lo millor de nostra terra, lo que'ns aixeca y dignifica, lo que'ns fa grans trobantnos sols en mitj d'un poble que no'ns comprén ó no vol compéndrens.

La meva obra potser será indiferent, potser será meritoria; si lo primer, meva es la culpa; si lo segón, meva es la gloria, no per son mérit, no: perque'l meu esfors portará la convicció d'un bé pera Catalunya, puig el coneixement de las primallas de la flòreixent Literatura portuguesa contemporánea, per lleuger que siga, sempre dirá quelcóm á favor nostre, ja pera emulació dels que poguent ferho més bé que jo, no ho fan, ja pe'l profit que'n revindrà á las lletras catalanas.

IGNASI DE L. RIBERA ROVIRA.

Thomar (Portugal), 1901.

RECORTS DEL ROSSELLÓ

CÈRET. — EL PONT DEL FERRO-CARRIL.
(Fot. de J. Delpont.)

COLLA DE BREMADORS.
(Fot. de Ribelaygue.)

La caixaera

(DE FRANÇOIS COPPÉE).

Se deya Olimpia y deu anys feya que exercia el càrrech de caixaera en el café de la Estació.

El seu nòm mitològich s'avenia ben bé ab sa magestuosa bellesa. Son bust opulent tancat en son *cos* de satí negre, destacava del mostrador cobert ab una llosa de blanch marbre sobre la cual hi reposavan dos bibelots que contenian culleretas de café y dos grossos plats de fayans, en els que hi havia quadrats de sucre en abundancia. A la espatlla d'ella, un mirall reflexava son coll blanquíssim y un punxegut *monyo* format per abundosa mata de negres cabells.

—«¡Quina xicota més hermosa!»—deya'l viatjer apurant el darrer got de cervesa, quan el tren de mitja nit s'apropava; y al recullir el cambi, després d'haver mirat detingudament las monedas,—no fos cas que se n'hi endossés alguna de falsa— mirava ficsament á la caixaera, ab un esguart incendiari. La minyona, Olimpia, corresponia ab un somris plácit y *professional*. El viatjer endormiscat, recolsat en un angle del vagó, contemplava en somnis á la sapada minyona: veyá els seus ulls de deesa mitològica y sa plácida fesomia.

La hermosa Olimpia no impresionava tan sols als que anavan de pas; admirava á'n els que la veyan sempre y per consegüent la trobavan sempre hermosa. L'establiment comptava ab una clientela ficsa. Cert nombre de gent de diner d'aquella barriada parisién se reunia allí pera **matar la nit**, llegir els diaris y fer el *truch*. Tots eran gent de pau: empleyats y comerciants. A tota aquella gent era ben coneguda l'argentina veu ab que la Olimpia donava ordres á'n els mossos.

Las miradas que aquells senyors dirigían á l'hermosa caixaera, els *xistes* que se li endressavan eran naturalment alegres, però dits ab un gran respecte. Tres amos havian fet fortuna en el Café de la Estació, ab el valiós concurs de la Olimpia Y els afortunats cafeters, al parlar d'ella, s'expressavan sempre de la mateixa manera:

—«Es una noya honrada á tot serho».

No es, donchs, extrany que *regnés* rodejada de gent que l'apreciés y respectés. En sa persona s'hi trobava quelcóm de reyna y quelcóm d'idol.

Era cosa convinguda entre'ls jugadors del Café, que la Olimpia s'assemblava á Maria An-

tonieta, y que de l'infortunada reyna'n tenia la corva del nas, el llavi inferior austriach, y'ls aristocrátichs moviments de son cap. ¿Quina edat tenia la caixaera? Trenta dos anys; potser trenta cinch... Res fa engreixar tant com la falta d'exercici. Si forsosament s'hagués volgut trobar en ella un semblant regi, mes haguera recordat á Lluís XVI per la sobre-barba y'l perfil borbónich.

En quant á saber si la Olimpia tenia ó no cor, ningú hi pensava. Y no obstant, un ne tenia dessota sa cotilla excessivament junyida; la pobra xicota tenia un cor molt sensible, que un dia ¡ja tart! havia bategat per primera volta.

El que ocasionava'ls batechs, sens ell sospitarho ni tan sols remotament, arribava cada nit cap á las vuyt al Café de la Estació. Era un jove pàlit de vintidós anys, regularment vestit; son trajo no era pas may flamant; portava una cartera sota'l bras, *pardesú* de mitj temps en ple hivern, y un barret flexible gris, descolorit pe'l sol d'alguns estius, que's treya ab reverencia al passar devant del taulell. S'assentava al recó més quiet del local, demanava café, paper y tinta; obria sa cartera, treya de dins d'ella llibres y paperots, y llegint, y escrivint, consultant tot sovint el diccionari, entretingut, cavilós en sa feyna, y sense aixecar apenas son cap, restava allí fins á mitja nit.

Era la economia lo que impulsava al xicot anar al café. Quedantse á casa, hauria gastat en foch y en llum més dels cinquanta céntims que pagava de son café, contanthi la propina ab que obsequiava al mosso.

—¡Si tots els parroquians fossin aixis!—deya als vuyt dias de veurel l'amo, tot malhumorat.

Peró la hermosa caixaera no compartia ab l'amo las mostras de desagrado envers el jovenet, y á pesar de sas maneras reservadas, girava á cada moment els ulls, els seus grossos ulls de deesa mitològica, cap al nou parroquiá, y se'l guaytava ab una expressió plena de sollicitud.

Sapigué pe'ls mossos la vida d'aquell discret jove; sapigué qu'era pobre y sol, y que vivia en una casa propera á aquell lloch, allá dalt... al primer pis baixant del cel. Sabian que anava cada dia al Jardí Botànich, pera assistir á conferencias, y que's preparava pera sofrir un difícil examen. Mes els estudis á que'l jove's dedicava fou una incògnita eterna per la hermosa Olimpia. Lo que més cridava l'atenció de la caixaera, era la virtut del estudiant, que per guanyarse'l pa

tot esperant el títol, dedicava totes las nits á una tasca penosa y en extrém llarga: á traduhir del inglés, y aixó depressa.

Y'l cor, el cor que batejava al pit de la Olimpia, concebi sense donarsen compte, una tendra simpatia pe'l jove pàlit de blavosos ulls, que la saludava ab el somris als llavis, cuan passava per davant del taulell. L'admirá per sa laboriositat y'l va compadeixe per sa vida pobre y solitaria; y durant las llargas horas que permanexia al café, ab el nas ficat en els llibres, á la pobre xicota se li feya'l temps menys llarch y trobava sas funcions inmòvils, materials, menys monótonas. La xicota somniava, més els somnis no tenian res d'apassionats ni de romàntichs. Sabia que tot la separava de qui tan prop era d'ella. Aixecarse d'un silló, abandonar son sitial, caminar cap á n'ell y dirigirli la paraula, era cosa tan impossible per la Olimpia, com á una emperatriu—per exemple—devallar del tro no en dia de festa y fer bruscamment davant la cort tota, públicas declaracions á un patje de sa guardia.

Además, la Olimpia no era boja, ni tampoch tonta, sinó modesta y ben judiciosa. Educada en els més sans principis, lliure y pura, tot ignorancia, y refusant l'amor si no anava precedit del pacte parroquial, de cap manera s'imaginava que un estudiant jove, ple de ciencia y de pervindre, s'apassionés, com cal, d'una senyoreta de trenta cinch anys, que no tenia més medis de subsistencia que una colocació mitjana. Además, havia pogut reparar ab tristesa, que cuan el jove interrompia per breus moments son treball, mirava á Olimpia ab la mateixa indiferencia que dirigia sas miradas als billars y taulas buydas del café que respiravan soletat, fredor: Olimpia res demanava, res esperava. Unicament cuan el jove era allí, sentia com una corrent de ayre xafogós al entotn de son pit. Creya estimar ab amor maternal al estudiós jove, desitjanli tota mena de prosperitats. ¿Realisaria ell el seu designi? ¿seria catedratic? y'l veyá ja, dins del Museu d'Historia Natural, lluhint la roja faixa de la Llegió d'Honor y la blanca corbata doctoral.

Aixó durá tot l'hivern, y la hermosa Olimpia era ditxosa.

Mes, una nit l'estudiant no comparegué al café, ni tampoch al dia següent, ni'l dia després, ni durant set dias consecutius.

La primayera era arribada, eran els primers

dias de Maig, y l'encant de las temperadas nits, feya que la gent s'allunyés del café.

Realment la Olimpia'n va tenir pena; més son dolor no va tenir res d'amarch. Algún incident, felis sens dupte, devia sobrevenir en el destí del jovenet. Ella ho atribui á uns lluhits exámens, á un bon lloch guanyat que'l deslliurava de tenir que permanéixer horas y horas ab els ulls ficsos en els llibres, com avans. Molt deplorá el no veurel per'lli, empró ¿quin remey hi havia? Axis es la vida.

El diumenge després, cap á las deu del vespre, una lleugera pluja primaveral, feu que'ls viatjers d'un tren que dels encontorns arribava, acudissin al café per axoplugarse. La caixera estava ocupadissima donant ordres als mossos, cuan l'estudiant aquell, aparegué de sobte. El trobá rialler com sempre y la hermosa Olimpia senti batre fortament son cor, donchs el jovenet ja no portava els llibres al bras ni'ls cuaders, sinó una xicota jove y fresca com el ramell de lilas que portava demunt son pit; era de pell rosada y tenia'ls ulls verts y'ls llavis rojos: vestia un traje negre ab rodonas vermelas, y un barret de palla guarnit ab espigas y rosellas cobria sa jovenivola testa. La figura d'aquella xicota respirava vida.

La parella s'assegué lluny del taulell; ell, ben aprop d'ella, li enrahonava paraulas á cau d'orella. Aixis que la pluja hagué parat, s'aixecaren y se'n anaren deixant com un'alenada de joventut.

Llavors compregué la pobra caixera, á qui'l jove ni menys una mirada va donarli, que l'havia estimat ab tota l'ànima. Sospirá fundament, molt fundament, y's va convence de que sa novela, sa raquitica novela havia acabat per sempre.

Ab ayre estúpit sorti á fora pera contemplar las darreras gotas, l'epilech d'aquell cap de núvol primaveral, sens adonarse de que las llágrimas que queyan dels seus ulls, eran tan grossas com las gotas de pluja que lèntament queyan demunt la polsosa, solitaria y trista carretera.

Traducció de

NARCÍS GILI GAY.

Bibliografia.

LLIBRES Y PERIÓDICHS REBUTS EN AQUESTA REDACCIÓ

LOS LADRONES DEL GRAN MUNDO.—Per Ponson du Terrail.

S'han publicat els volums VI y VII que portan per títol *Las celadas de Olimpia* y *El desafío de amor*, últims d'aquesta obra qu'es sens dupte de las més interessants sortidas de la ploma del popular Ponson de Terrail.

La casa Maucci mereix un elogi per sa activitat en editar las millors obras d'aquest género.

EL REY DE LOS COCINEROS.—Forma un elegant volúm de 336 planas al preu d'una pesseta; editat també per la casa Maucci.

Es un libre d'utilitat pera las familias de mitjana posició, puig conté las fórmulas pera poguer confeccionar 682 plats diferents descartant tots aqueills que sols serveixen en las grans cuynas.

LA MADRASTRA.—Cansó XVII de las que forman el «Cansoner Popular catalá.»

Com todas las publicadas, ab écsit, conté varias notas folklóricas, y's ven al preu de 10 céntims en la Rambla de Sant Joseph II, botiga.

El diumenge passat inaugurá sas tascas la Societat «Artes y Letras» ab una sessió de música, en la que se'ns van donar á conèixer algunas composicions dels socis G. Sanchez, F. Alfonso y F. Montserrat, interpretadas per una petita orquesta formada per socis de la mateixa entitat.

Lo de més importancia sigué el monólech *Bortl* de nostre company R. Suriñach Senies, ab ilustracions musicals de Gonzalo Sánchez. Devém fer constar que, en general, ditas ilustracions no retratan ni traduixen el sentit dramátich de la letra, essent alguna d'ellas molt convencional; la 3.ª, la que comenta la tornada al poble, es la mellor de todas y la que está més ben sentida y construhida; la 5.ª pot eliminarse sens que hi fassi falta, y'l final no es digne de un poema tan altament dramátich. A més, hem de dar un concell al autor, y es, que procuri en altrás composicions donar més varietat als diversos fragments que la componguin, puig en la que'ns ocupa es molt notable aqueixa falta de varietat, ja que desde que's comensa fins que s'acaba tot s'assembla; armonía, melodia y ritme.

Del mateix senyor Sánchez s'executá *Bajo las palmeras*, qu'está molt ben construhida y es molt inspirada, y *Fiesta oriental*, molt vulgar y efectista.

Del soci senyor Alfonso s'executá una *Berceuse*, nota artística de bastanta delicadesa, y... res més.

El quartet de corda, dirigit pe'l senyor Alfonso, molt desigual y fins desafinats alguns violins.

Recomaném als executants que's corretjeixin y esmenin, puig seria llástima que no prosperés una Associació basada ab enlayrats ideals, com son el conreu de las Bellas Arts en todas sas manifestacions y agermanadas l'una á l'altra.

J. B.

LICEU

LOHENGRIN

El públich ja no's recorda de la bojería que'l dominá cuan tingué lloch el debut del tenor Palet ab *La Favorita*; allavors tot era aplaudir y festejar al tenor catalá, y en mitj del febrós esbojarrament que duya involucrat el desij d'enlayrarlo amunt, ben amunt, ningú dels que tan rabiosament l'aplaudían va pensar en que potser serían ells mateixos quins, un cop refredats d'aquell moment de deliri, li negarían l'aplauso, y... donarían á compèndrer ab molta forsa son desagrado y sa desaprobació pe'l treba'l artístich d'en Palet.

Nostra idea es la següent. En Palet posseheix una veu molt ben timbrada, molt igualada en tota sa extensió, y molt ben educada, pera poguerla lluhir en certs moments (no sempre), una escola de cant molt correcta... y res més, absolutament res més. ¿No ho va véurer el públich que ab el *Lohengrin* á cada moment lo sisejá, cuan va presentarse per primera vegada? Sentím haver de dir aixó, perque va directament en contra d'en Palet, qu'es amich nostre, y si'l públich hagués tingut un xich d'experiencia y un altre xich de reflexió, no hauría enlayrat llavors tant á'n en Palet, y ara l'aplaudiria bon xich més de lo que ho fa.

En l'execució del *Lohengrin*, havém de fer notar ab molt d'elogi, á la Parsi (*Ortruda*), y al barítono encarregat del paper de *Idramondo*.

L'*Elsa* que'ns doná la Bordalba la trobém bastant falta de veritat y bastant convencional; el baix hi está fet un rey cualsevol, de copas, de bastos, etc.

L'orquestra bastant bé en general, y'ls coros fusellables, més no per culpa d'ells, sinó perque no tenen batuta que'ls dirigeixi.

BARBERÁ.

CATALÁ.—ROMEA

L'últim estreno ha sigut el d'una aixerida joguina que's titula *La colorra del convent*, original de don Emili Boix. L'obreta, dins del seu género lleuger, no va del tot malament, acusant en son autor un xich de destresa per son conreu. Unicament ens hi sobran alguns xistes de doble sentit, que podrían atenuarse sense fer desmereixer la obreta.

Próximament s'estrenarán las produccions *¡Senyors de paper!* d'en Peyo Gener, (refosa) *Els marquesos de guayaba*, d'en Frederich Fuentes, fill, y *La casa dels valents*, de Jofre Pelat, pseudonim baix el cual s'amaga l'autor de varas obretas cómicas.

NOTICIAS

A fi d'honrar la memoria del gran Pi y Margall, regalém ab aquest número el seu retrato, tirat en magnífich paper de cromo.

També repartim el darrer plech de la interessant novela-epistolar

L' APOSTOL

original d'en Manel Folch y Torres, premiada en nostre primer Certamen.

* * *

Ab el vinent número repartirém el plech 15 del gran poema

CANIGÓ

y el plech primer de la noveleta curta, també premiada en nostre Certamen

IDILI TRIST

original d'en Joan M. Guasch.

SUSCRIPCIÓ PÚBLICA

destinada á aumentar els ingresos pera'l Monument á FREDERICH SOLER, quals donatius no podrán excedir de una pesseta, al objecte de donar á la suscripció caràcter popular.

De las cantitats recaudadas se'n farà entrega á la *Comissió Executiva del Monument*.

Suma anterior: 33'50 pessetas.

Don Joseph Rabassa, 0'25 ptas.—Don Ricart Benasco, 0'25.—Total, 34 pessetas.

Continúa oberta la suscripció en la Redacció de CATALUNYA ARTÍSTICA.

Ha mort á Madrid un fill preclar de Barcelona, un catalá honradíssim que en vida y en mort ha honorat á Catalunya.

¡Ha mort don Francisco Pi y Margall!

Ell fou qui doná l'exemple d'austeritat als homes d'allà dalt ab sa noble abstenció d'embutxacar prebendes, exemple que no va ésser may seguit, y en cambi degué ésser censurat, ja que posava en evidencia la disbauxa dels polítics impenitents.

Don Francisco Pi y Margall portava en son esperit el germen de la terra nadiuba, hi duya quelcóm que may han volgut enlayrar els homes á la madrilenya que'l molestaren ab el dictat d'*home de gel*; y es que no conjuninaven com en Pi, el gran Pi, precisament per no volguer enfosquir sa aureola, no munyia el pressupost nacional y renunciava tan ingenuament á cobrar las gangas consecuentes de son pas per un ministeri.

Peró, cal advertils á tots els barruts del centro, cal felshi recordar l'origen del gran patriarca del federalisme. En Pi y Margall era catalá, apóstol fervent d'una federació salvadora, y ab sa acititut tan discutida y censurada, no feya més sinó protestar de la explotació de que's feya víctima á tot un poble, mermant el Tresor d'un Estat que ja's troba á las acaballas, tot per haver arrossat las espatillas els homes de Govern devant de lo qu'ells tractavan de *fredor* per part d'en Pi, cuan no era més que prudencia y afany de no descalabrar l'Estat.

¡Pobre Pi y Margall! Ell l'havia somniada sempre l'autonomia dels pobles; ell veyá que per aquest camí floreixeria tot; ell ademés d'estimar ab tota l'ánima á sa esplendent

Catalunya, y de véurer orgullós l'engrandiment de son bressol de Barcelona, volía la prosperitat del Estat qu'ell havia regit durant el govern de la República.

En Pi, considerat com autonómich, estimava tot lo bo que de l'autonomia previngués, ab el mateix amor, ab idéntica solemnitat, sense entusiasmes, sense afalachs de llenguatje dols, sense explosions de castells de foch; á la catalana, reposadament, meditant el per qué de la seva estima, no deixantse enrotllar per las ayguas d'un riu esvalotat, no; á'n ell li plahía la tranquil·litat d'un llah voltat de sombras verdejants hont poguerhi passejar sa fantasía reposada de poeta, d'historiador, de sociólech, hont poguerhi meditar profundament, hont poguerhi escarpelar als homes y estudiarhi las cosas..

¡Cuan al revés dels impresionistas caps calents d'allí dalt que no miran hont posan els peus y se'ls troban sovirt á la galledal!

No desmentía el may prou plorat apóstol de la veritat son lloch de naixensa. Era ben catalá.

CATALUNYA ARTÍSTICA, que ab motíu de sa vinguda á Barcelona pe'ls Jochs Florals d'enguany, s'honrá publicant el retrato y la firma autógrafa d'home tan eminent, sentint avuy de tot cor la mort del gran home públich, recorda al ensemps ab orgull el bon nóm que deixa el fill d'aquesta Patria aclaparada entre las demás regions germanas que ploran juntas devant la tomba d'un dels barcelonins més ilustres de la passada centuria.

Cal que la ciutat de Barcelona honri la memoria d'en Pi y Margall comensant per posar el seu nóm valió á una de sas vías més vistosas.

L'Ajuntament ho deurá tenir en compte. Es un deber.

Dijous passat en la hermita del Roser, de Reus, s'efectuaren els esposoris de nostre amic en Joseph Ferré y Gendre, director del diari d'aquella ciutat *Lo Somatent*, ab la xamosa senyoreta donya Rosa Vallés y Badía.

Desitjém als esposos tota mena de dolcesas en son nou estat.

En els Jochs Florals celebrats darrerament á Sant Andreu de Palomar, hi obtingueren valiosos premis nostres volguts amichs els llorejats escriptors en Ramón Suriñach Baell, en Jaume Novelles de Molins y en Manel Folch y Torres, aquest ultim granyador de la For Natural.

A tots els enviém nostra més coral enhorabona.

Com varem prometre en nostre número passat, visitarem el Saló Parés y poguerem observar que tant las impressions del senyor Junyer y Vidal con la numerosa colecció de retratos fets pe'l senyor Brunet, guardavan una mateixa importancia artística.

Un y altre han demostrat possehir un esperit sumament treballador no mancat de bonas disposicions pera'l cultíu de sos respectius géneros.

Hem tingut ocasió de véurer el cartell anunciador del paper de fumar marca «Boer», obra de nostre estimat amic l'eminent artista en Ramón Casas, que's recomana com totas las sevas concepcions per son ístil propi y execució elegant.

Hem rebut una convocatoria de la Societat «La Sembra» de Vilanova y Geltrú, per la qual se convida á tots els dibuixants á un gran concurs pera la composició d'un *Cartell artístich* anunciador de la *Ignocentada teatral* que tindrà lloch en aquell centro recreatiu la nit del 28 d'aquest mes.

Las condiciones ab que deuen regirse els artistes que hi envihin, se trobarán de manifest en nostra Redacció.

ENTRETENIMENTS

Correspondencia literaria.

Declapació d'amor.

XARADA

Senyoreta: fa molts dies
que per vosté'm sento aquí
dintre'l cor, un gran fenomen
que, li dich que'm fa patí.

Pensant ab vosté no menjo
ni tinch ganas de dormí
cuarta imatge hermosa, creguim,
no s'aparta may de mi
y'm sembla somiar sempre
tarde, vespre y demati
ab sa cara de tres-cuarta
y ab el seu cabell d'or fí.

Avuy que aquest mal terrible
s'ha apoderat més de mi,
hi anat primera cal metje
qui, després de ferme allí
unas preguntas molt tontas,
l'home m'ha parlat així:
—Vosté té molt brut l'estómach,
pregnui l'aygua de Rubi-
nat, y demá á n'aquesta hora...
—Mort, ¿oy?

—No; torni á vení.—

El tal metje poch va entendre
el meu mal, ben clá'ho puch di,
puig, que qui lo meu mal causa
és l'amor, creguim que sí,
y d'amor jo'm dos-tercera
si de son llavi carmi
alguna paraula tota
no puch arriuvá á obtení.

Calmi, donchs, la meva pena
no vulgui ferme sofrí,
fassim del seu cor *hu-dugas*
puig d'anar seguint així
es molt fácil que algún día
¡ay! jo m'arribi á mori.

Entre tant, mani y disposi
d'en Pere Filabarqui.

J. STARAMSA.

Solució al del número passat

Xarada: *Pa-rla-men-ta-ris-me.*

Lluís Sanfeliu: Envihi quelcóm més pera triar.—*N. G. G.*: La seva «Fantasia» no resulta. Avuy ja veurá l'article.—*Ll. Carraté*: Llástima que la última estrofa estiga tan mal rimada.—*Lluís Benaiges* (Tarragona): Hi ha esperit d'observació, però decau llastimosament.—*I. Soler D.*: Arrivá tart. L'altre treball arriba al tancar la Correspondencia.—*R. Homedes Mundo* (Tarragona): En «L'etern poema» hi han estrofes bonicas; però en conjunt manca d'espontaneitat.—*Olaguer Massip*: Respecte á la prosa l'assumpto es gastat y la descripció fluixa. El sonet no hi va cabrer.—*Enrich Sánchez Catalá*: Es fluix.—*E. C. C.*: L'assumpto es trivial.—*R. Ubach* (Tarrassa): No resulta.—*J. Labranya Oriol*: Incorrecte.—*Anton N. Castells*: Entra en torn.—*J. M.ª Mallofré*: I a prosa no; de las «Íntimas» ne publicarem algunas.—*Un barberet* (Calella). Cuan publicuem de aquets treballs tindré en compte els de vosté.—*F. de Pons*: Igual li dich.—*A. Vallbona Montaner* (Tarragona): S'hauria tingut de retocar molt.—*F. Carreras P.* (La Bisbal): Varem aprofitar lo millor de la remesa.—*Bosali* (Sitges): Poca cosa.—*E. Sola B.*: No'ns varen agradar.—*Enrich Bosch y Viola*: La «Amorosa» es aprofitable.—*Joseph Molas Ballester*: En cartera.—*B. Sagrera*: Está bé.—*J. S.*: No resulta.—*Platón Peig*: Rípiosa y mal rimada.—*Enrich Alegret*: Per ara no ho fa bé. Practiquis.—*Juan B. Alemany Borrás* (Blunes): Aviat ho publicarem.—*Lluís Reig Bernet*: No'ns acaba d'agradar.—*Manel Millet*: De totas maneras l'articlet es parcial y nosaltres no som ni dels uns ni dels altres. Som catalans de cor que apoyem tot lo noble, honrat y digne d'abduas parts.—*Alvar de Salern*: No puch aprofitar res.—*B. Ramentol*: No'm xoca del tot.—*Angel Cabriti* (Calella): Molt retocat ho publicarem. Envihi l'apellido ben clar.—*I. L. Brichs Quintana*: S'haurá de tocar molt la ortografia.—*Amadeu Santandreu Pou*: No pot anar.—*Teresa Queralt*: Ho veurá publicat.—*Juli Vert*: Molt fluixet.—*B. Martí Bofarull* (Tarragona): El treball necrológich arrivá tart.—*Juan Gili Martí* (Sabadell): Se li estima la intenció, però no'ns serveix.—*G. Castser*: Dongui el nóm y prometi que la composició es ben original.—*Z.*: Ben sentit, però mal desenrotllat.—*Calderó del Llegut*: Quelcóm li publicarem; envihi el veritable nóm.—*A. Miró Bachs*: Retocat anirá.—*Jacinto Fornaguera*: De tot res me resulta. Estudihi y practiquis.—*Arnau lo Catalá*: No'ns acaba d'agradar.—*P. Miró y M.* (Vilafranca): ¡Es ben remenut l'assumptol...—*Jofre Acevoni*: El seu treball peca de mal construït, y está mal rimat y es rípiós... ¡Demani!—*Sebastià Bordus*: Una de las dugas anirá.—*Francesch Olives Simó*: M'agrada més l'article que la poesia. ¿No ha sigut pas publicat ja?—*T. Banús Grau* (Calella): En certs indrets decau la poesia, y sobretot no hi fa goig l'abús de diminutius.—*Antoni Ferrer*: Practiquis y torni á enviar.—*J. Aymá Ayala*: L'articlet no'm va resultar.—*Un colaborador impacient*: ¿Ho veu? Nosaltres ho contestém tot, fins las impaciencias dels *Tenorios* bromistas com vosté.

F. Giró, impressor.— Carrer de Valencia, 311, Barcelona.

CATALUNYA ARTÍSTICA

SETMANARI IL·LUSTRAT de Literatura, Arts y Teatros.

Redacció y Administració: — *Raurich, 20, principal.* — (*Si ha bussó á la porta.*)DIRECTOR: **J. AYNÉ RABELL.** — ADMINISTRADOR: **BARTOMEU LLURÓ**

12 planas de text degut als millors prosistas, poetas y crítichs regionals. — 4 de novela ilustrada.

8 de folletí literari. — Grabats y dibuixos de notables artistas.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ: BARCELONA, trimestre 2 pessetas. — FORA, mitj any 4 pessetas.

EXTRANGER un any 12 franchs. — NÚMERO CORRENT, 15 céntims. — NÚMERO ATRASSAT, 20 céntims.